

Primera cita de *Cerberilla bernadettae* (Tardy, 1965) (Mollusca, Gastropoda, Nudibranchia) a les Illes Balears

Xavier MAS i Joan PEREYRA

SHNB



SOCIETAT D'HISTÒRIA
NATURAL DE LES BALEARS

Mas, X. i Pereyra, J. 2022. Primera cita de *Cerberilla bernadettae* (Tardy, 1965) (Mollusca, Gastropoda, Nudibranchia) a les Illes Balears. *Boll. Soc. Hist. Nat. Balears*, 65: 23-26. ISSN 0212-260X. e-ISSN 2444-8192. Palma.

Es dona a conèixer la presència de *Cerberilla bernadettae* (Tardy, 1965), per primera vegada a les Illes Balears, a partir d'un individu localitzat i fotografiat a Cala Olivera (Eivissa) durant una immersió. Amb aquesta observació s'amplia l'àrea de distribució de l'espècie.

Paraules clau: *Cerberilla bernadettae*, heterobranquis, nova cita, Illes Balears, Eivissa.

FIRST RECORD OF *CERBERILLA BERNADETTAE* (TARDY, 1965) (MOLLUSCA, GASTROPODA, NUDIBRANCHIA) IN THE BALEARIC ISLANDS. The presence of *Cerberilla bernadettae* (Tardy, 1965) is known, for the first time in the Balearic Islands, from an individual located and photographed in Cala Olivera (Ibiza) during a daytime dive. This observation expands the range of the species.

Keywords: *Cerberilla bernadettae*, heterobranquia, new record, Balearic Islands, Eivissa.

Xavier Mas. C. Can Nebot, 24, 07817, Sant Josep de sa Talaia, Illes Balears; Joan Pereyra. C. Cas Mut, 21, 07800, Eivissa, Illes Balears. Autor de correspondència: Xavier Mas (xaviermasferra@yahoo.es)

Recepció del manuscrit: 25-03-2022; revisió acceptada: 30-03-2022; publicació online: 30-03-2022.

Introducció

Els heterobranquis (subclasse *Heterobranchia*, “caracols de brànquies diferents”) són mol·luscs gasteròpodes que inclou espècies marines, dulceacuïcoles i terrestres. Dins aquesta subclasse es troben els nudibrànquis (ordre *Nudibranchia* “brànquies nues”).

Els nudibrànquis no disposen de conquilla en esta adult però sí la presenten durant l'estat larvari. El cos és molt variable, pot ser aplanat o allargat. A la part superior del cap tenen els rinòfors, uns

tentacles sensorials i les brànquies estan disposades a l'exterior.

Les espècies del subordre *Cladobranchia*, al qual pertany el gènere *Cerberilla*, presenten l'anus en el lateral dret amb la glàndula digestiva ramificada.

De les tretze espècies del gènere *Cerberilla* només una es troba en el Mediterrani (Thessalou *et al.*, 2012). Es tracta de *Cerberilla bernadettae* que va ser descrita a la costa atlàntica de França (Tardy, 1996). La seva presència ha estat citada en Sardenya (Cattaneo-Vietti *et al.*, 1992), a les Illes Canàries (Moro *et al.*, 1995), a la costa atlàntica de França (De

Montaoudouin i Sauriau, 2000), a Tunísia (Rudman, 2003), a Galícia i Andalusia (Cervera *et al.*, 2004), a Còrsega (Daniel *et al.*, 2022), a Xipre (Thessalou *et al.*, 2012), a Girona (Ballesteros *et al.*, 2016) i a l'Adriàtic (Zenetos *et al.*, 2016). A les Illes Balears no hi ha cap cita documentada amb anterioritat.

Cerberilla bernadettae està present a fons fangosos sublitorals on són presents altres heterobranquis com *Pleurobranchaea meckeli*, *Gastroteron rubrum*, *Tethys fimbria* i *Doris pseudoargus* (Betti *et al.*, 2017). S'enterra per apropar-se a les anemones de les quals s'alimenta atacant-les de forma molt voraç (Tardy, 1965). *Cerberilla bernadettae* es pot observar sobre pedres que es trobin en fons arenosos i també s'ha vist sobre fulles de posidònia (Trainito *et al.*, 2015).

La facilitat d'accés a la fotografia submarina en els darrers anys ha afavorit el coneixement sobre la distribució i el comportament de moltes espècies com és el cas d'aquest heterobranqui. Les espècies d'aquest gènere solen viure en fons arenosos, poc freqüentats per els bussejadors, on s'enterren (Thessalou *et al.*, 2012). L'interès per observar i fotografiar diferents espècies fa que alguns fotògrafs submarins dediquin part de les immersions a aquest tipus de fons. A més, les formes vistoses que presenten els nudibranquis també criden l'atenció tant als bussejadors com als fotògrafs submarins.

Material i mètodes

L'espècie fou observada durant una immersió diürna amb escafandre autònoma. Les fotografies es varen fer amb una Canon PowerShot G7 X Mark II amb carcassa Nauticam, dos flaixos Inon Z-330 i la lent humida Saga +10.



Fig. 1. Zona on es va fotografiar l'exemplar de *Cerberilla bernadettae*.

Fig. 1. Area where the specimen of *Cerberilla bernadettae* was photographed.

Resultats i discussió

Aquest exemplar fou localitzat durant una immersió diürna amb equip autònom el 13 de maig de 2021 a 9 m de fondària a Cala Olivera, Eivissa (Fig. 1). L'exemplar estava sobre una pedra a prop d'una zona arenosa i per els voltants hi havia una petita anemone. La mida de l'exemplar observat era d'uns 15-20 mm.

La descripció morfològica s'ha fet a partir de les fotografies realitzades durant la immersió (Fig. 2). El cos és arrodonit i allargat amb la part posterior plana i és de color blanc. Les cerates, presents en gran nombre i d'aspecte afilat, recobreixen tot el cos i són blanques amb una punta vermella a l'extrem. Els rinòfors són curts i llisos de color groc amb una taca vermella des dels ulls fins a la base dels tentacles orals. Els ulls es troben a la base



Fig. 2. Dues fotografies realitzades per Joan Pereyra de l'exemplar observat a Cala Olivera (Eivissa). La mida aproximada de l'individu era de 15 – 20 mm.

Fig. 2. Two photographs taken by Joan Pereyra of the specimen observed in Cala Olivera (Ibiza). The approximate size of the individual was 1.5-2 cm.

dels rinòfors. Els tentacles orals són llargs i prims de color blanc amb una línia groga a la part final. El peu és molt ample i de color blanc translúcid. La morfologia observada coincideix amb la descrita per a l'espècie. A més, aquestes característiques fan que no es pugui confondre amb altres heterobranquis.

La distribució geogràfica de *Cerberilla bernadettae* inclou diferents indrets de l'Atlàntic (de França a Portugal i les Illes Canàries) i del Mediterrani, molt menys freqüent (amb cites a Espanya, França, Itàlia, Xipre i Tunísia) (Ballesteros *et al.*, 2019). Es tracta d'una espècie poc observada a la Mediterrània i la majoria de cites corresponen a un únic individu observat per localitat. La seva mida (inferior als 20 mm) i al seu mode de vida (s'enterra a l'arena) dificulta la seva observació. A més, el tipus de fons on viu no sol ser molt freqüentat pels bussejadors. Amb aquesta observació s'amplia l'àrea de distribució de *Cerberilla bernadettae*.

Agraïments

A Miquel Pontes per la ajuda facilitada en la classificació de diferents espècies d'heterobranquis observats a Eivissa.

Bibliografia

- Ballesteros, M., Madrenas, E. i Pontes, M. 2016. Actualización del catálogo de los moluscos opisthobranchios (Gastropoda: Heterobranchia) de las costas catalanas. *Spira*, 6: 1-28.
- Ballesteros, M., Pontes, M. i Madrenas, E. 2019. *Els nudibranchis del mar català*. Guia de camp, edit. Brau. 191 pp.
- Betti, F., Bava S. i Cattaneo-Vietti R. 2017. Composition and seasonality of a heterobranch assemblage in a sublittoral, unconsolidated, wave-disturbed community in the Mediterranean Sea. *Journal of Molluscan Studies*, 83: 325-332.
- Cattaneo-Vietti R., Chemello R. i Trainito E. 1992. An account of the opisthobranchs of north eastern Sardinia with a record of *Cerberilla bernadettae* Tardy, 1965

- (Nudibranchia; Aeolidiina), *Lavori Società Italiana di Malacologia*, 24: 61-68.
- Cervera, J. L., Calado, G., Gavaia, C., Malaquias, M. A. E., Templado, J., Ballesteros, M. García-Gómez, J. C. i Megina, C. 2004. An annotated and updated checklist of the opisthobranchs (Mollusca: Gastropoda) from Spain and Portugal (including islands and archipelagos). *Bol. Inst. Esp. Oceanogr.*, 20 (1-4): 5-111.
- Daniel, A., Sittler, A.-P., Muller, Y. i Buron, D. 2022. *Cerberilla bernadettæ* Tardy, 1965. DORIS. http://doris.ffessm.fr/fiche2.asp?fiche_numero=1995.
- De Montaoudouin, X. i Sauriau, P.-G. Contribution to a synopsis of marine species richness in the Perthuis Charentais Sea with new insights in soft-bottom macrofauna of the Marennes – Oléron Bay. 2000. *Cahiers de Biologie Marine*, 41 (2): 181-222.
- Haszprunar G. 1985. The Heterobranchia — a new concept of the phylogeny of the higher Gastropoda. *Zeitschrift für zoologische Systematik und Evolutionsforschung*, 23 (1): 15-37.
- Tardy J. 1965. Description et biologie de *Cerberilla bernadetti*, espèce nouvelle de Gastéropode Nudibranche de la côte atlantique française. Discussion sur la position systématique du genre. *Bulletin de l'Institut Océanographique de Monaco*, 65 (1349): 1-22.
- Moro, L., Ortea, J., Bacallado, J. J., Valdés A. i Pérez Sánchez, J. M. 1995. Nuevos Aeolidáceos (Gastropoda, Nudibranchia) para la fauna de Canarias. *Revista de la Academia Canaria de Ciencias* 7 (2, 3 and 4): 63-75.
- Thessalou-legaki, M., Aydogan, O., Bekas, P., Bilge, G., Boyaci, Y.O., Brunelli, E., Circosta, V., Crocetta, F., Durucan, F., Erdem, M., Ergolavou, A., Filiz, H., Fois, F., Gouva, E., Kapiris, K., Katsanevakis, S., Kljajic, Z., Konstantinidis, E., Konstantinou, G., Koutsogiannopoulos, D., Lamon, S., Macic, V., Mazzette, R., Meloni, D., Mureddu, A., Paschos, I., Perdikaris, C., Piras, F., Poursanidis, D., Ramos-Espla, A.A., Rosso, A., Sordino, P., Sperone, E., Steriotti, A., Taskin, E., Toscano, F., Tripepi, S., Tsiakkuros, L. i Zenetos, A. (2012). New Mediterranean Biodiversity Records (December 2012). *Mediterranean Marine Science*, 13 (2): 312-327.
- Rudman, W.B. 2003. *Cerberilla bernadettæ* Tardy, 1965. Sea Slug Forum. Australian Museum, Sydney. <http://www.seaslugforum.net/find/cerbberrn>.
- Trainito, E. i Doneddu, M. 2015. Contribution to the knowledge of the molluscan fauna in the Marine Protected Area Tavolara-Punta Coda Cavallo: Ordo Nudibranchia. *Boll. Malacol.*, 51: 54-70.
- Zenetos, A., Mačić, V., Jaklin A., Lipej L., Poursanidis D., Cattaneo-Vietti R., Beqiraj S., Betti F., Poloniato D., Kashta L., Katsanevakis S. i Crocetta, F. 2016. Adriatic ‘opisthobranchs’ (Gastropoda, Heterobranchia): shedding light on biodiversity issues. *Marine Ecology*, 37(6): 1239-1255.